

Den mathematiske Methode og Nationaløkonomien.

Dr. B. Weisz: Die mathematische Methode in der National-
ökonomie.

Forsøgene paa at behandle Nationaløkonomien matematisk ere talrige; fra tidligere Tider kjendes enkelte, dog mere isolerede, saadanne Forsøg; — i den nyere Tid er der, omtrent i alle Lande, med Kraft blevet arbejdet for den mathematiske Methodes Anerkjendelse. Derom ere Tidsskriftets Læsere ikke uvidende; de kjende, fra nærværende Tidsskrift, Dr. Bings og Dr. Julius Petersens Bestræbelser; og de have i alt Fald hørt om Englænderen Jevons, Franskmanden Walras, Tyskeren Thünen, Italieneren Boccardo, og om endnu flere national-økonomiske Forkæmpere for den mathematiske Methode. Det vil da blive indrømmet, at der er Opfordring til at prøve, om denne Methode virkelig passer for Nationaløkonomien. I det sidste Hefte for 1878 af «Jahrbücher für Nationalök. u. Statistik» har Dr. Bela Weiss fulgt denne Opfordring.

Strengt taget — udvikler Dr. W. — kjender Logiken kun to Metoder eller Fremgangsmaader til Opdagelsen af Sandheden: den induktive, der gaar ud fra Erfaringen, og den deduktive, der tager sit Udgangspunkt i de øverste Principer; — men disse to almindelige Begreber, Induktion og Deduktion, omfatte i Virkeligheden højst forskellige Fremgangsmaader, og man kan da godt tale paa den ene Side om en experimental og en historisk eller statistisk Methode, og paa den anden Side om en spekulativ og matematisk Methode. — Naar vi nu mindes, at vi kunne komme til Opdagelsen af ny Sandheder baade ved at gaa ud fra det Enkelte og ved at gaa ud fra det Almene, maa det i det Hele indrømmes, at de to Metoder Induktion og Deduktion, med alle deres specielle Former, ikke

bør stilles op som Modsætninger, der udelukke hverandre, men at de meget vel kunne gaa Side om Side. Der gives Videnskaber, hvor Induktionen fortrinsvis hører hjemme; og der gives andre, hvor Deduktionen fortrinsvis er paa sin Plads; — men i Almindelighed vil (i alt Fald med Undt. af de deduktive Videnskaber Mathematik og Logik) hverken Induktion eller Deduktion, med deres specielle Former, være fuldstændigt udelukket. Man har set Videnskaber, hvor Induktionen ellers hører hjemme, med Held benytte den deduktiv-mathematiske Methode, og *a priori* kan man ikke indvende noget imod, at den økonomiske Videnskab prøver de forskellige Forskningsmetoder.

Det Karakteristiske ved den mathematiske Methode bestaar i Følgende:

1) Mathematiken udvikler paa Basis af faa logiske Principer et højt værdifuldt Tænkeapparat, der i en overordenlig Grad letter Tankeoperationen, ja paa en vis Maade former sig til en sig selv kontrollerende Mekanisme. — Mange Videnskaber ere udsatte for den Fare, der ligger i Udtrykkets Ubestemthed og Uklarhed; heraf er opstaaet mangelen en ufrugtbar Ordstrid. Overalt, hvor denne Fare er tilstede, kan det være gavnligt i Stedet for Ord at bruge saadanne Tegn, der have en aldeles bestemt Værdi. Nu kan det ikke negtes, at denne Fare findes i høj Grad i Nationaløkonomien, der bruger saa mange Ord hentede fra det praktiske Liv, hvor de ofte have en anden og en vaklende Betydning. Forsaavidt kan det mathematiske Sprog altsaa anbefales. Hertil kommer, at den mathematiske Methode gjør hele Tankeprocessen sikrere; — paa den anden Side medfører den mathematiske Udtryksmaade rigtignok Fare for, at det Væsenlige vil blive glemt over det Formelle.

2) Mathematiken udelukker alle Kategorier, med Undtagelse af Tal og Størrelser; den mathematiske Theori kjender hverken Kvalitet eller Kavsalsforhold, hverken organiske eller ethiske Principer. — Men Nationaløkonomien har ikke alene at gjøre med Kvantitetsforhold. Udviklingen af Kvalitets- og Kavsalsforhold, af Organisations- og ethiske Principer have en

høj Betydning. Naturligvis kan det ikke benegtes, at vi ogsaa i Nationaløkonomien have at gøre med Kvantitetsbestemmelser, og der gives derfor her et bestemt Omraade, hvor Beregningen er paa sin Plads.

3) Den mathematiske Form er exakt, selv hvor Faktorernes Værdi er ubestemt. Og: 4) Resultaterne staa i uadskillelig Sammenhæng med Forudsætningerne. — Men den formelle Exakthed opnaas ofte kun ved Antagelsen af bestemte Forudsætninger, der ere vilkaarlige; de formelt exakte Sætninger faa da kun en betinget Værdi. Mathematiken maa ofte ty til Hypotesen. Heller ikke i Nationaløkonomien er de virkende Kræfters Værdi os fuldkomment bekjendt; Usikkerheden er saa stor, at vi ikke kunne komme til bestemte, exakte Resultater. Til hypothetiske Resultater kunne vi vel komme, der kunne være til stor Nytte; kun maa vi aldrig glemme, at Resultaterne ere blot hypothetiske.

5) Mellem alle de mathematiske Læresætninger er der en systematisk Connex. — Et saadant systematisk Baand har Nationaløkonomien netop savnet ligetil den nyeste Tid, og dette Savn har medført betydelige Misligheder. Skulde dette Savn nu kunne afhjælpes ved Anvendelsen af den mathematiske Methode? Man betænke dog, at de mathematiske Læresætningers Sammenhæng ikke ligger i Formen, men maaske deri, at Mathematiken besidder nogle Grundsætninger, som Ingen bestrider. Er det Samme Tilfældet med Nationaløkonomien?

Det viser sig da, at de Fordele, vi kunne vente os af den mathematiske Methode ville være overvejende formelle. Den mathematiske Methode kan ikke føre os til at opdage Grundforholdene, da den ikke fører ud over, hvad der ligger i Forudsætningen; den kan i det Højeste lette os Fremstillingen af disse Grundforhold, lette os at drage Konsekvenserne, at klare dem for den menneskelige Forstand. I og for sig er den kun et symbolsk Sprog. Hvad har Mathematiken at fortælle os om Frihandelens Betydning, den fri Konkurrences Indflydelse, Arbejdsdelingen, Lønningssystemernes forskellige Karakter, Beskatningsprinciperne etc. etc. Det er Observation og Erfaring, eventuelt Experimentet, vi her maa bruge for at finde Sand-

heden; — om vi saa udtrykker de vundne Resultater i Ord eller i matematiske Tegn, og maaske ogsaa under Begrebsudviklingen for Klarhedens Skyld benytte os af matematiske Operationer, — det faar nærmest en blot formel Betydning. Dette gjælder forøvrigt ikke blot for Nationaløkonomiens men ogsaa for andre Videnskabers (endog Fysikens) Vedkommende, hvor Mathematiken dog spiller en stor Rolle. Gjennemlæser man de Værker, der skyldes de berømteste af de matematiske Nationaløkonomer, vil man da ogsaa overbevise sig om, at deres Mathematik ikke har tilført Videnskaben ny Fund. I Undtagelsestilfælde kan Mathematiken være paa sin Plads. Overalt hvor det kommer an paa at betragte Fænomenerne efter deres Kvantitetsforhold, vil der være Brug for Mathematiken. Den kan ogsaa hjælpe os til en rigtigere Spørgsmaalsstilling og derved henlede Opmærksomheden paa Forhold, der ellers maaske let vilde blive oversete. Ved forskellige praktiske økonomiske Spørgsmaal vil den ogsaa kunne være nyttig. Dette indrømmes; — men man vogte sig for Ensidighed. Jevons paastaar, at Alt hvad der kan blive større eller mindre, egner sig for matematisk Behandling; men det Afgjørende er i Virkeligheden ikke, at der er et kvantitativt Moment tilstede, men at den kvantitative Side udgjør det paagjældende Fænomens Væsen.

Resultatet af Dr. Weisz's Undersøgelse bliver altsaa, at kun rent undtagelsesvis passer den matematiske Methode for Nationaløkonomien; — den historisk-filosofiske Methode hører fortrinsvis hjemme her.